

Шляхи підвищення рівня професійно-педагогічної культури фахівців хореографічного мистецтва

У статті висвітлено основні аспекти фахово-педагогічної діяльності майбутніх викладачів хореографічних дисциплін, розглянуто та обґрунтовано шляхи покращення їх професійної підготовки у вузах.

Ключові слова: професійна майстерність, педагогічна культура, хореографічні навички, особистісні якості, індивідуальний стиль.

В статье освещены основные аспекты профессионально-педагогической деятельности будущих преподавателей хореографических дисциплин, рассмотрены и обоснованы пути улучшения их профессиональной подготовки в вузах.

Ключевые слова: профессиональное мастерство, педагогическая культура, хореографические навыки, личностные качества, индивидуальный стиль.

The article highlights the main aspects of professional and educational activities for future teachers of dance disciplines are considered and the ways to improve their training in universities.

Key words: professional skills, teaching culture, choreographic skills, personal qualities, individual style.

Зростання вимог до рівня загальнокультурної й спеціальної підготовки майбутніх спеціалістів вищої професійної освіти, зміна загальноосвітніх парадигм, що фіксують перехід від масово – репродуктивних форм і методів викладання до індивідуально – творчих, підготовка майбутніх фахівців до професійного, компетентного входження в ринок праці з чітко сформованими потребами в постійній самоосвіті і саморозвитку є в сьогоденні науково – педагогічною проблемою, що зумовлює необхідність пошуку шляхів підвищення рівня професійно – педагогічної культури випускників мистецьких спеціальностей і хореографів зокрема.

Сучасний етап розвитку мистецької освіти вимагає таких педагогів – хореографів, які б поєднували в собі творчу індивідуальність і високий професіоналізм.

Саме тому пошук обґрунтованих, сучасних науково – методичних підходів до навчання та процесу їх професійного становлення є актуальним в сьогоденні.

В системі вищої професійної освіти надзвичайно важлива роль належить особистості викладача, здатного завдяки умілому поєднанню ґрунтовних професійних знань і умінь із відповідним науковим та творчим доробком прилучити студентів до багатства хореографічної культури.

З розвитком педагогічної науки питання становлення особистості педагога – хореографа розглядалося фрагментарно і не систематично. І тільки в середині ХХ століття корифеї хореографії Ваганова А., Мессер А., Тарасов Н., Базарова Н., Мей В. заклали наукову основу для сучасного розуміння та розвитку хореографічної педагогіки, яку продовжували Березова Г., Зайцев Є., Василенко К., Гуменюк А., а в сьогоденні активно напруцьовують Цвєткова Л., Стасько Б., Колноузенко Н., Коротков А. та ін.

За дослідженнями в сфері науково – мистецької педагогіки (О. Рудницька, І Зязюн, І Скімал, О. Щолокова, Г. Падалка та ін.) викладач хореографічних дисциплін повинен бути не настільки відмінним танцюристом, а в першу чергу педагогом, оскільки він має справу не лише з рухами, а насамперед з людьми, їх індивідуальністю і особистим характером. Саме тому проникнення в їх духовний світ і вміння пробудити в них потребу до творчості є першочерговим завданням хореографічної педагогіки.

Серед основних вимог до педагога – хореографа, як фахівця і особистості є:

- широта світогляду, активність, інтерес до нововведень, готовність взяти на себе відповідальність за результативність навчального процесу (контактність, емоційна стійкість та ін.);
- академічна освіта, глибокі різносторонні знання в різних сферах наук (педагогіка, психологія, фізіологія, музичне мистецтво та ін.);
- володіння методами, прийомами і засобами навчання та методами наукового дослідження.

Як підкреслював відомий хореограф Р. Захаров, “... хореографія як вид мистецтва вирізняється особливістю, яка і визначає специфіку професії педагога – хореографа. Окрім ґрунтового знання предмету, він повинен володіти методикою педагогіки, основами анатомії, музичної грамоти, бути в певній мірі психологом, здатним аналізувати душевний стан своїх вихованців. Від загальної культури і знань педагога багато в чому залежать формування світогляду, моральних принципів його підопічних, оскільки все хороше, як і все погане, що є у наставника переймається ними. Педагог – хореограф, як і будь-який інший вихователь, зобов’язаний слугувати прикладом для своїх підопічних” [1. С. 83].

Саме тому формування професійних умінь та навичок повинно стати не самоціллю, а підпорядковуватись творчій реалізації особистості майбутнього спеціаліста.

Цей процес за нашими дослідженнями, повинен бути послідовним і включати в себе чотири основних рівні, кожен з яких передбачає певний зміст навчально-виховної роботи, а саме:

- формування первинних уявлень студентів про майбутню професійну діяльність, як педагога – хореографа, що здійснюється при вивченні циклу психолого-педагогічних дисциплін та предметів спеціального мистецтвознавчого спрямування;
- нагромадження теоретичних знань та практичних умінь студентів – хореографів у процесі вивчення професійно – спрямованих дисциплін та практичного виконання навчально-експериментальних завдань, які дають можливість виявити послідовність педагогічних дій, сформованість широкого кола спеціальних знань;
- закріплення та поглиблення набутих знань, отриманих в процесі навчання, що сприяє формуванню різносторонніх фахових хореографічних умінь та їх взаємозв’язок в оволодінні теоретичними знаннями, практичними навичками;

- формування досвіду практичного застосування студентами набутих хореографічних умінь та навичок під час проходження ними педагогічної практики, де майбутні педагоги самостійно створюють танцювальні комбінації, етюди, композиції згідно обраного ними напрямку майбутньої спеціалізації, та здійснюють обробку танцювального матеріалу.

Проте, на нашу думку, необхідно, щоб фахова підготовка викладача – хореографа підкріплювалась і відповідними педагогічними знаннями, вміннями та навичками, які умовно можна поділити на дві основні групи:

Першу групу становлять висока виконавська культура викладача, що базується на чіткому, яскравому, переконливому практичному показі; вміння володіти собою, керувати своїми емоціями, знімати зайве психологічне навантаження, спонукати до творчого мислення; техніка мовлення, що передбачає володіння чіткою риторикою та здатністю доступно доносити необхідну інформацію.

До другої групи входять вміння викладача співпрацювати з окремим студентом, учнем чи колективом в процесі розв'язання педагогічних завдань (дидактичних, організаційних, комунікативних та ін.).

В процесі опанування методикою викладання дисциплін професійно – орієнтованого циклу, згідно навчальних планів (класичний, народно-сценічний, український танець, мистецтво балетмейстера) педагогічні навички, набуті в процесі навчання, перш за все повинні включати в себе вміння передавати свої знання вихованцям, з'ясовувати значимість фахових дисциплін взагалі і певних їх аспектів зокрема.

У відповідності з цим виклад навчального матеріалу повинен бути:

- доступним і різноманітним, з виокремленням основного і другорядного;
- логічним і послідовним, пов'язаним з наступним практичним застосуванням;
- цікавим і емоційним;
- базуватися на раніш засвоєному навчальному матеріалі.

Ми вважаємо, що професійні знання кожного майбутнього спеціаліста необхідно розглядати як основу становлення педагогічної майстерності, яка оцінюється рівнем якості знань з предмету викладання, його методики, психологічного сприйняття, педагогіки спілкування та вмінням використовувати їх на практиці як репродуктивно, так і творчо.

Саме тому, професійні уміння, що формуються в процесі засвоєння необхідних професійних знань є тією основою, без якої неможлива викладацька діяльність. Ці вміння полягають у визначенні структури, змісту, методики проведення навчальних занять, способів підготовки до них, використанні найважливіших прийомів створення проблемних ситуацій, здійснення контролю за результатами занять, тощо.

Як творчу особистість, викладача – хореографа характеризує його індивідуальний стиль діяльності. Прихильник творчого підходу до педагогічної діяльності, відомий балетмейстер – реформатор кінця XVIII – початку XIX століття Ж. Ж. Новер рекомендував педагогам не нав'язувати вихованцям власну манеру виконання, а учням – не копіювати інших, творчо самовиражатись, наслідуючи природу [4. С. 132]. А знаний балетмейстер і педагог А. Мессерер вважав, що різноманітність творчих індивідуальностей породжує різноманітність методів викладання [2. С. 205].

Згідно їх тверджень та сучасних досліджень Е. Муртазаєвої творчу індивідуальність педагога – хореографа насамперед характеризують:

- сформованість професійних творчих здібностей, наявність творчого потенціалу, потреба у творчому самовираженні та самореалізації;
- диференціація творчої діяльності, її визначеність в певному жанрі хореографічного мистецтва;
- відповідний рівень творчих досягнень;
- особистий стиль творчості;
- наявність ієрархії мотивів, серед яких мотив творчого самоствердження займає місце змістовного [3. С. 69-76].

Процес формування індивідуального стилю діяльності майбутнього педагога – хореографа складний і багатогранний. Вимоги певної суспільно-історичної формації до особистості педагога в поєднанні з його власною творчою індивідуальністю сприяють появі різноманітних специфічних стилів діяльності педагогів. В основі класифікації стилів діяльності педагогів – хореографів покладено форму взаємовідносин педагог – учень з домінуванням певного компонента діяльності та поєднанням змістовних характеристик діяльності.

Ефективність формування індивідуального стилю діяльності майбутнього педагога – хореографа забезпечує його творчий підхід, який ґрунтується на розробці плану – стратегії творчо-індивідуального зростання учня чи студента протягом навчання і запуск механізму самоактуалізації особистості, що сприяє більш якісному становленню його індивідуума.

Отже, умовами успішного педагогічного процесу є творча атмосфера, креативний стиль діяльності викладача, створення моделі майбутнього педагога – хореографа; наявність позитивної мотивації, професійних здібностей, віри студента в себе, особистісної свободи, творчої самоактуалізації професійних знань, умінь і навичок.

Наші дослідження дозволяють стверджувати, що на сучасному етапі розвитку мистецької науки зростають вимоги до підготовки спеціалістів – хореографів, що у свою чергу потребує нових науково-методичних підходів до процесу їх навчання та професійного становлення, і які повинні базуватися на:

- інноваційних методах підвищення рівня професійно-педагогічної культури випускників – хореографів;
- корегуванні процесу формування творчої особистості, здатної проникати в духовний світ своїх вихованців, пробуджувати в них потребу до творчості, самоствердження і самореалізації;
- опануванні новітніми методами, прийомами і засобами навчання та методами наукового дослідження.

Все це сукупності, на нашу думку, підвищить фахово-педагогічний рівень підготовки майбутніх спеціалістів хореографічного мистецтва.

Список використаних літературних джерел:

1. Захаров Р. Записки балетмейстера / Р. Захаров – М.: Искусство, 1976. – 228 с.
2. Мессер А. Уроки классического танца / Асааф Мессер. – СПб.: Лань, 2004. – 400 с.
3. Муртазаєва Е. М. Індивідуально – творчий розвиток майбутніх педагогів / Е. М. Муртазаєва / Педагогіка і психологія. – М.: 2004. – № 3 (44). – 69 – 76 с.
4. Новер Ж. Ж. Письма о танце и балетах / Новер Ж. Ж. – М.: Искусство, 1965. – 376 с.
5. Падалка Г. М. Учитель, музика, діти / Г. М. Падалка – К.: Музична Україна, 1982. – 144 с.
6. Педагогічна майстерність / [за ред. І. Я. Зязюна] / І. Я. Зязюн. – К.: 2004. – 168 с.
7. Рудницька О. П.. Педагогіка: загальна та мистецька: [Навчальний посібник] / Рудницька О. П.. – К.: 2002. – 270 с.
8. Цветкова Л. Ю. Методика викладання класичного танцю. Підручник / Лариса Юріївна Цветкова. – 2 вид. – К.: Альтерпрес, 2007. – 324 с.